

**XIV WALNE ZEBRANIE I 55. SYMPOZJUM BIBLISTÓW
POLSKICH
LEGNICA, 18–20.09.2017**

Tomasz Zaklukiewicz*, Piotr Briks**

Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Szczecińskiego

Tegoroczne spotkanie polskich biblistów odbyło się w Legnicy w dniach 18–20 września 2017 roku. Pierwszy dzień tradycyjnie rozpoczął się walnym, tym razem XVI, zebraniem. Po powitaniu uczestników przez ks. dr. Piotra Kota, rektora Seminarium Duchownego w Legnicy, głos zabrał przewodniczący SBP ks. prof. Henryk Witczyk i prowadził modlitwę. Po niej zapoznał uczestników z programem spotkania, a następnie tradycyjnie zebrani polecili Bożemu Miłosierdziu zmarłych, którzy odeszli do Pana w minionym roku: ks. prof. Józefa Chmiela z Krakowa, ks. prof. Janusza Frankowskiego z Warszawy, ks. prof. Jana Flisa ze Szczecina i Sankt Pölten w Austrii, ks. dr. Antoniego Dreję z Katowic, ks. dr. Mirosława Gierko z Torunia, ks. lic. Wojciecha Mrochena z Krakowa.

Przewodniczący odniósł się do szczególnego wydarzenia, które miało miejsce w tym roku: Pierwszego Narodowego Dzień Czytania Pisma św. 30.04.2017 roku. Jest to ogólnopolska inicjatywa Dzieła Biblijnego. Ks. prof. Henryk Witczyk wyraził nadzieję na kontynuowanie tej akcji w latach kolejnych.

W dalszej części spotkania przewodniczący złożył gratulacje tym, którzy zdobyli kolejne tytuły naukowe. Byli to: ks. prof. Stefan Szymik, dr hab. Krzysztof Siwek, Dorota Muszytowska, ks. dr hab. Andrzej Piwowar, ks. dr hab. Janusz Wilk.

---

* Ks. dr Tomasz Zaklukiewicz – biblista. E-mail: tozakluk@me.com.

** Dr hab. prof. Piotr Briks – biblista, profesor nadzwyczajny w Zakładzie Historii Starożytnej Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Szczecińskiego. E-mail: briks@op.pl.

Z kolei ks. prof. Janusz Kręcidło zaproponował kandydaturę ks. prof. Romana Bartnickiego na członka honorowego SBP i przedstawił jego *curriculum vitae* w uzasadnieniu tej propozycji. W czasie głosowania kandydatura ks. profesora została przyjęta jednogłośnie (78 głosami).

Ks. prof. Mariusz Rosik podczas spotkania Zarządu SBP zaproponował nadawanie tytułu: Biblijna Księga Roku dla wybitnej monografii. Kapitułą nagrody będzie Zarząd Stowarzyszenia. Praca może mieć maksymalnie dwóch autorów. Warunkiem otrzymania tego prestiżowego tytułu jest, by książka była napisana z biblistyki bądź teologii biblijnej. Oficjalną kandydaturę może zgłosić instytucja naukowa do końca lutego następnego roku po wydaniu dzieła. W dalszej kolejności Zarząd SBP wyznaczy zewnętrznego recenzenta. Ogłoszenie i przyznanie tytułu nastąpi na wrześniowym sympozjum biblistów. Wszyscy uczestnicy przyjęli tę propozycję jednogłośnie podczas jawnego głosowania.

Po tym wystąpieniu odbyła się prezentacja polskiego wydania krytycznego NT Nestle-Alanda. Grecko-polskie opracowanie zostało oparte na 28., ostatnim krytycznym wydaniu Nestle-Alanda i V wydaniu BT. Przypisy zaczerpnięto z Biblii Jerozolimskiej. Ks. prof. Roman Bogacz zreferował, jak doszło do powstania tej pracy i zakres prac nad tekstem. Dużą trudnością było dopasowanie tekstu greckiego i polskiego. Warunkiem otrzymania pozwolenia na trzecie, po angielskim i niemieckim, wydanie na język narodowy pracy było przetłumaczenie wstępu księgi, napisanego w języku niemieckim, na język polski.

Z kolei ks. prof. Wojciech Pikor zaprezentował książkę *10 lat Dzieła Biblijnego w Polsce*, autorstwa prelegenta i ks. dr. Józefa Picka. Książka stanowi kompendium wiedzy o Dziele Biblijnym.

Ks. dr Marcin Kowalski przedstawił sprawozdanie z prac seminarium translatorskiego dotyczącego rewizji VI wydania Biblii Tysiąclecia, które odbyło się z inicjatywy Nida Institute i Instytutu Biblijnego w Rzymie. Spotkanie odbyło się w Wiecznym Mieście w dniach 11–15.09 2017 roku. Efektem tego jest utworzenie zespołu tłumaczy nowego wydania BT. Było to pierwsze z cyklu seminariów poświęconych rewizji nowego wydania Biblii Tysiąclecia.

Kolejne sprawozdanie dotyczyło spotkania Society of Biblical Literature, które odbyło się w Berlinie 7–11.08.2017 roku. Tę relację złożył ks. prof. Artur Malina. Oprócz sprawozdawcy w spotkaniu biblistów z całego świata udział wzięli m.in.: ks. prof. Waldemar Chrostowski, ks. prof. Mariusz Rosik, ks. prof. Mirosław Wróbel, ks. prof. Bogdan Poniży. Zaprezentowany został stan dokonań biblistyki polskiej i dalszego kierunku ich rozwoju.

Druga sprawa, którą poruszył Artur Malina, to modyfikacja legitymacji członkowskiej, co zostało w głosowaniu przyjęte przez zebranych.

Tradycyjnie ks. prof. Wojciech Pikor, jako skarbnik SBP, przedstawił sprawozdanie finansowe za rok 2016, które zostało przyjęte jednogłośnie w kolejnym głosowaniu.

Na zakończenie przekazane zostały informacje o sympozjach i konferencjach:

- dr hab. Piotr Briks zaprosił na sympozjum „Rządzący i poddani: symbolika władzy i rzeczywistość rządzenia” na Uniwersytecie Szczecińskim w dn. 22–23.09. 2017. Odbywa się ono w ramach cyklu „Starożytny Bliski Wschód i jego dziedzictwo”;
- ks. prof. Henryk Drawnel zaprosił na sympozjum na KUL 24–26.10.2017 na temat 70-lecia odkryć w Qumran „The Dead Sea Scrolls Seventy Years Later”;
- dr Barbara Strzałkowska zaprosiła zebranych na konferencję *The Bible and Cultures* w dniach 13–14.11.2017 roku w Warszawie.

W drugi dzień zjazdu biblistów polskich rozpoczęło się sympozjum. Odbędzie się ono w auli Centrum Jana Pawła II w Legnicy. Modlitwę, słowo otwarcia i pierwszy wykład – *Dzieła człowieka dla Boga czy dzieło Boga w człowieku? (J 6,26–29)* – poprowadził bp legnicki Zbigniew Kiernikowski. Autor przeanalizował zapowiedziany tekst i szukał odpowiedzi na zawarte w nim pytanie: co mamy czynić, abyśmy wykonywali dzieła Boże? Trudno dać tu bezpośrednią odpowiedź. Autor uważa, że pomocą jest występujące w tekście greckie słowo *ergazomai* – „troszczcie się”, „zabiegajcie”. „Wytwarzajcie pokarm nie ten, który ginie, ale ten, który trwa na wieki, który da Syn Człowieczy”. Chrystus proponuje, by człowiek sam spróbował taki pokarm wyprodukować. Okazuje się, że słuchacz doświadczył tego, że pokarmu tego człowiek stworzyć nie może. Ukazana jest tu niemoc człowieka. Pan Bóg często tak działa. Najpierw zachęca człowieka, by coś uczynił. Dopiero wtedy, gdy nie przynosi to skutku, sam zaczyna działać. Doświadczenie niemocy, impas pomaga zaufać Bogu. Dopiero wtedy człowiek widzi, że otrzymuje *dar* od Boga. Ten pokarm da człowiekowi Syn Człowieczy. Tu pojawia się pytanie człowieka religijnego: co mamy czynić, by wypełnić dzieła Boże? Odpowiedź Jezusa nie pada wprost. Obwieszcza nową rzeczywistość, jaką jest dar. „To jest dziełem Boga, abyście wierzyli w Tego, którego On posłał”. Skutkiem działania Boga jest to, że człowiek zaczyna wierzyć. W swym wystąpieniu biskup wskazał odniesienie pastoralne wynikające z omawianego tekstu: musimy, jako ludzie, odczuwać jakąś niemoc i wchodzić z nią z ufnością w dzieła Boga. Jest to aktywność pasywna człowieka, czyli inna niż własna. Jednocześnie prelegent zachęca, by duchowieństwo stosowało mniej moralizatorski ton w relacjach z wiernymi, a podejmowało konkretne działania–Jezus przychodzi nie do zdrowych, lecz do chorych.

Kolejnym prelegentem był ks. prof. Henryk Witczyk z KUL-u. Temat jego wykładu: *Wieczera Pańska – pamiątka Chrystusowej śmierci i zmartwychwstania jako Ofiary „za wielu” i nowego Przymierza (Mt 26,26–30; Mk 14,22–26; 1 Kor 11,23–27; Łk 22,19–20)*. Prelegent postawił pytanie: czy wieczerza Pańska jest bardziej pamiątką ostatniej wieczerzy jako uczty, czy jest pamiątką ofiary? Ks. H. Witczyk w swym wystąpieniu odniósł się do dwóch koncepcji Thomasa Kazena (*Sacrificial interpretation in the narratives of Jesus last meal*) i Haima Maccoby (*Paul and the Eucharist*). Th. Kazan uważa, że ostatnia wieczerza była ucztą obwieszczającą Nowe Przymierze. Nie określała osoby Jezusa jako ofiary za grzechy. Tak według niego rozumieją to i przedstawiają synoptycy. Z kolei H. Maccoby stoi na stanowisku, że autorem słów i rytuału ostatniej wieczerzy jest św. Paweł. Jednocześnie autor wskazuje, że najpierw Chrystus odmówił słowa nad kielichem, a potem połamał chleb. I taka według Maccobiego jest właściwa kolejność gestów Chrystusa. Jezus przeżywa ostatnią wieczerzę jako kandydat na Mesjasza w wigilię nadejścia Królestwa Bożego. Było to zgodne z oczekiwaniem mesjańskiego, eschatologicznego przełomu. Skutkiem takiego podejścia byłoby przyjęcie stanowiska, że Jezus w historii nie zakładał nowej religii, postanowił jedynie wypełnić prorocтва o przyjściu wyzwoliciela. Według obu autorów nastąpiło tu jedynie połączenie tradycji żydowskiej ze słowami św. Pawła. Konkluzją byłoby, że ostatnia wieczerza byłaby jedynie ucztą ofiarną w świetle Przymierza.

Ks. prof. Witczyk uważa, że nie można się zgodzić z powyższymi interpretacjami, które pomijały aspekt ofiarniczy ostatniej wieczerzy. Większość egzegetów twierdzi, że to Jezus jest źródłem tradycji o Ciele i Krwi ofiarowanym i wylanej za wielu. Tradycja wskazuje, że słowa wypowiedziane nad chlebem i winem mają swoje źródło w Jezusie i są ściśle związane z Jego nauczaniem o Królestwie Bożym. Jako potwierdzenie tej tezy prelegent przytacza następujące teksty: Jezus był świadomy zbliżającej się śmierci (Mt 10,45), jest On uobecnieniem Bożej miłości (Mk 6,35), Jezus rozumie śmierć jako akt zbawienia (Łk 22,19). W konkluzji prelegent stwierdził m.in., że analiza słów wypowiedzianych nad chlebem i winem wskazuje, że w takim przekazie mamy mocne podkreślenie sensu śmierci Chrystusa jako ofiary ekspijacyjnej. Ostatnia wieczerza jest gestem prorockim związanym z ofiarą ekspijacyjną. Jest to autentyczna pamiątka ekspijacyjna Jezusa Chrystusa.

Sesja druga rozpoczęła się referatem ks. dr. hab. Sławomira Stasiaka *Gdzie wzmógł się grzech... (Rz 5,20)*. *O grzechu w Liście do Rzymian*. Autor przedstawił tezy Pawła wynikające z tego tekstu – w grzechu trwają wszyscy, a raczej przebywają w jego niewoli.

Św. Paweł ukazuje relację pomiędzy Prawem a grzechem. Jaką funkcję pełni Prawo wobec grzechu? Ułatwia człowiekowi lepsze rozeznanie, czy to, co czyni, jest grzechem. Apostołowi chodzi o ukazanie grzechu jako sprzeniewierzenie się Prawu. Skoro grzech dotyczy wszystkich, to co może człowieka od niego uwolnić? Paweł odpowiada – Ewangelia i wiara w Chrystusa. Prowadzi to do zdemaskowania grzechu. Czy Prawo przynależy do grzechu? Relacja grzechu do Prawa jest złożona. Czy Prawo, które jest dobre samo w sobie, staje się „śmiercią” dla człowieka? Przyczyną jest grzech. Grzech został rozumiany dzięki przepisom Prawa. Apostoł Narodów przypomina, że Prawo jest Prawem Boga, a nie umysłu.

Jak wygląda grzech Adama w świetle zbawczego działania Chrystusa? Czy grzech Adama przeszedł na całą ludzkość? Bezpośrednią śmiercią są grzechy poszczególnych osób. Nie byłoby ich, gdyby nie grzech pierworodny. Prawo nie generowało grzechu. Pozwalało odkryć grzech. Wyzwolenie z niego wynika z wiary w Chrystusa. Grzech pierworodny zostaje zniweczony przez chrzest. Chrzest zmienia wszystko w życiu chrześcijanina. Śmiertelne ciało pozostaje to samo, w nim rodzą się pożądania. Rzymianie nie powinni wracać do tego, co cielesne, grzeszne. Człowiek nie może pozostawać w grzechu i być pod działaniem łaski, która jest potężniejsza niż grzech. Stąd Paweł zachęca, by się na nią otworzyć.

Tę część sympozjum zakończyła Msza św. sprawowana przez abp. Stanisława Gądeckiego, biblistę, członka Stowarzyszenia Biblistów Polskich, przewodniczącego KEP.

Część popołudniowa miała charakter towarzysko-rekreacyjny. Po obiedzie uczestnicy odwiedzili „perłę ziemi legnickiej”, opactwo w Krzeszowie, z łaskami słynącym obrazem Matki Bożej Łaskawej. Wieczorem zaś odbyło się nieformalne spotkanie uczestników przy uroczystej kolacji zorganizowanej przez gospodarzy.

Trzeci i ostatni dzień rozpoczął modlitwą bp Zbigniew Kiernikowski. Ten dzień poświęcony był komunikatom przedstawianym przez prelegentów. Rozpoczął ks. prof. dr hab. Mirosław Wróbel, który mówił o *Wpływie tradycji targumicznych na teksty Nowego Testamentu*.

W swym wystąpieniu prelegent wskazał na podobieństwa występujące pomiędzy tekstami Nowego Testamentu a źródłami targumicznymi. Polegają one, przy odniesieniu do tekstów starotestamentalnych przez autorów NT, na korzystaniu z wyrażeń występujących w tekstach aramejskich, a nie hebrajskich. Podobne jest też rozumienie i interpretacja tekstów ST w perykopach nowotestamentalnych i targumicznych, np. Mk 1,11, podobnie jak TgIz 43,10 ukazują upodobanie Boga w Mesjaszu. Dalej koncepcje teologiczne pojawiające się w NT mają swoje odpowiedniki w targumach, np. koncepcja Słowa i Światła w J i TgN. Prelegent wskazał na podobne wątki teologiczne występujące w księgach neotestamental-

nych i literaturze targumicznej. Na zakończenie zachęcił do kontynuowania tych badań, szczególnie podczas prac nad Biblią Aramejską.

Kolejną referentką była dr Monika Czarnuch. Jej komunikat dotyczył *Znaczenia pierwszego greckiego komentarza do Ewangelii Marka dla jej interpretacji*. Komentarz ten wyszedł spod pióra Teofilakta, biskupa z Ochrydy. W swojej pracy podaje on grecki tekst Ewangelii Marka i do tego tekstu się odnosi. Jest on historycznie pierwszym komentarzem wyjaśniającym drugą Ewangelię zgodnie z narracją Ewangelii. Podaje oryginalne wyjaśnienia do poszczególnych perykop, których nigdzie więcej się nie spotyka.

Ostatnim komunikatem sympozjum był komentarz ks. dr. Marcina Moja *Kompozycje warstwowe w Ewangelii Marka*. Referent omówił zagadnienie kompozycji warstwowych, które można odnaleźć w tekście Ewangelii Marka. Poszczególne perykopy łączone są według schematu A-B-A', Metoda ta określana jest angielskimi zwrotami *intercalation* – „wtrącenie” – bądź *sandwiching* – „technika kanapkowa”. Ks. dr. Moja omówił cechy oraz kryteria wyróżniania takich kompozycji. Wskazał na możliwość wyodrębnienia sześciu fragmentów, które w tym względzie nie wzbudzają wątpliwości: 3,20–35; 5,21–43; 6,6b–31; 11,12–25; 14,1–11; 14,53–72. Autor poszerzył powyższą listę o dwie kompozycje: 8,1–21 oraz 15,40–16,8.

Na zakończenie była możliwość zgłaszania wolnych wniosków. Prof. Anna Kuśmirek poinformowała o terminie i miejscu pogrzebu ks. prof. Janusza Frankowskiego. O. Franciszek Sieg SJ wskazał na potrzebę szerszego kontaktu polskiego środowiska biblijnego z jego odpowiednikami z zagranicy.

Podsumowując tegoroczne spotkanie polskich biblistów, ks. prof. Henryk Witczyk zapowiedział przyszłoroczne walne zebranie i sympozjum SBP, które odbędzie się w dn. 17–19 września w Łomży. Przypomnił, że wszystkie informacje będą się ukazywać na stronie internetowej SBP, włącznie z prezentacją najnowszych książek. Jako przewodniczący przypomniał zebrany, że za rok odbędzie się głosowanie nad wyborem nowych członków zarządu SBP, podziękował prelegentom, organizatorom i uczestnikom spotkania. Ostatnie słowo należało do ks. dr. Piotra Kota, rektora WSD w Legnicy i przedstawiciela organizatorów.

Na zakończenie trzydniowego święta SBP została odprawiona Msza św. pod przewodnictwem biskupa legnickiego, prof. Zbigniewa Kiernikowskiego, podczas której ks. rektor dr Piotr Kot został uhonorowany tytułem kanonika gremialnego kapituły legnickiej.

**XIV WALNE ZEBRANIE I 55. SYMPOZJUM BIBLISTÓW POLSKICH
LEGNICA, 18–20.09.2017**

Streszczenie

Tegoroczne, XVI walne zebranie i 55. sympozjum Biblistów Polskich odbyło się w Legnicy. Uczestnicy uczestniczyli w trzydniowym spotkaniu. Pierwszym etapem walnego zebrania omówiono bieżące sprawy Stowarzyszenia Biblistów Polskich. Dwa kolejne dni wypełniło sympozjum. Prelegenci omówili aktualne kierunki badań w bibliistyce polskiej.

Słowa kluczowe: walne zebranie, sympozjum, bibliści, stowarzyszenie, bibliistyka

**FOURTEENTH GENERAL MEETING AND 55TH SYMPOSIUM
OF POLISH BIBLICISTS LEGNICA, 18–20/09/2017**

Summary

This year's fourteenth General Meeting of Polish Biblists and the 55th Polish Biblical Symposium took place in Legnica. Participants took part in a three-day meeting. The first stage was the general meeting where the current issues of the Polish Biblical Association were discussed. The next two days were taken by the symposium. The speakers discussed the current directions of research in Polish biblical studies.

Keywords: General meeting, symposium, bible, association, biblical studies

Translated by Mirosława Landowska